

เรื่อง อุโลก

รายละเอียด

อุโลก ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hymenodictyon orixense* (Roxb.) Mabb. (ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ *Hymenodictyon excelsum* (Roxb.) Wall., *Hymenodictyon excelsum* (Roxb.) DC.) จัดอยู่ในวงศ์เข็ม ([RUBIACEAE](#))

สมุนไพรอุโลก มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า ลาดตา (ตรัง), ลู ส้มลู (สุราษฎร์ธานี), ส้มกบ ส้มเห็ด (ภาคเหนือ, ภาคอีสาน), ส้มลู ลู ลาดตา (ภาคใต้), ส้มเหาะ (กะเหรี่ยง-เชียงใหม่), ฤหะเลียนเขียว (จันทบุรี) เป็นต้น

ลักษณะของต้นอุโลก

- **ต้นอุโลก** จัดเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางผลัดใบ มีความสูงของต้นประมาณ 10-20 เมตร ลำต้นเปลาตรง เรือนออกเป็นทรงพุ่มกลมโปร่ง กิ่งแขนงแตกออกจากลำต้นเป็นวงรอบที่ปลายกิ่ง เปลือกต้นหนาแตกลอนเป็นสะเก็ด เปลือกลำต้นเป็นสีน้ำตาลปนเทาบางที่มีสีเทาปนน้ำตาล ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด และวิธีการตอนกิ่ง มักขึ้นตามป่าโปร่ง ป่าเบญจพรรณผสม และตามป่าดงดิบแล้งทั่วไปทางภาคเหนือ ภาคกลาง และ

ภาคใต้

- **ใบอุโลก** ใบเป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกันเป็นคู่ เป็นกระจุกตามปลายกิ่ง ลักษณะของใบเป็นรูปรี รูปไข่ หรือรูปโล่ ปลายใบมนมีติ่ง โคนใบสอบเข้าหาก้านใบ ส่วนขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ใบมีขนาดกว้างประมาณ 8-12 เซนติเมตร และยาวประมาณ 12-25 เซนติเมตร แผ่นใบเป็นลอนเล็กน้อย หลังใบและท้องใบมีขนนุ่มทั้งสองด้าน แผ่นใบหนา เส้นใบเห็นได้ชัดเป็นร่างแห มีเส้นแขนงใบประมาณ 7-9 คู่ ก้านใบมีสีแดงอ่อน ยาวประมาณ 6 เซนติเมตร มีหูใบอยู่ระหว่างก้านใบ
- **ดอกอุโลก** ออกดอกเป็นช่อแบบแยกแขนง โดยจะออกตามซอกใบและปลายกิ่ง ในแต่ละช่อมีดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกเป็นสีขาวขนาดมีขนาดใหญ่กว่ากลีบฐานดอก ดอกมีกลิ่นหอม กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดรูปกรวย ปลายแยกเป็นแฉก 5 แฉก กว้างประมาณ 3-5 เซนติเมตร และยาวประมาณ 6-8 เซนติเมตร ดอกมีเกสรเพศผู้ 5 อัน อยู่ใจกลางดอก มีรังไข่ 2 ห้อง กลีบเลี้ยงมีเส้นใบคล้ายกับตาข่ายเป็นสีเขียว
- **ผลอุโลก** ผลพบได้ในดอก ลักษณะของผลเป็นรูปทรงรีขนาดเล็ก มีร่อง 2 ร่อง เมื่อสุกผลจะแตกได้ ผิวเปลือกผลแข็งบางเป็นสีน้ำตาลแดง ยาวได้ประมาณ 2-3 เซนติเมตร อยู่รวมกันเป็นพวงห้อยลง แต่ปลายผลชี้ย่นขึ้นไปทางโคนช่อ ภายในผลมีเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดมีครีบหรือปีกบางๆ ที่ปลาย

สรรพคุณของอุโลก

1. ราก แก่นและเปลือกต้น มีสรรพคุณเป็นยาแก้ไข้พิษต่างๆ ช่วยระงับความร้อน ใช้เป็นยาขับพิษร้อน ถอนพิษไข้ แก้ไข้ตัวร้อน ไข้หวัด แก้ไข้จับสั่น (ราก, แก่น, เปลือกต้น)
2. ใช้เป็นยาแก้อาการร้อนในกระหายน้ำ (ราก, แก่น, เปลือกต้น)
3. ช่วยแก้อาการไอ (ราก, แก่น)
4. ช่วยขับเสมหะ (ราก, แก่น)
5. ใบและรากใช้เป็นยาจุดพิษฝีหนอง (ใบและราก)
6. ใบและราก ใช้เป็นยาภายนอกแก้ไข้ข้ออักเสบ แก้ปวดบวมแดงตามข้อ (ใบและราก)

หมายเหตุ : วิธีการใช้ตาม [3] ถ้าเป็นยาแห้งให้ใช้ครั้งละ 15-30 กรัม นำมาต้มกับน้ำรับประทาน ใช้ภายนอกให้ใช้ยาสดได้ตามปริมาณที่ต้องการ

ข้อมูลทางเภสัชวิทยาของอุโลก

- เปลือกต้นและใบอุโลกพบสารหลายชนิด ได้แก่ Aesculin, Scopoletin ส่วนรากอุโลกพบสาร Rubiadin,

Lucidin, Damnacanthal, Morindon, Nordamnacanthal, 2-Benzylxanthopurpurin, 6-Methylalizarin และ Anthragallol เป็นต้น

ประโยชน์ของอุโลก

- ใบอ่อนมีรสเปรี้ยว ใช้รับประทานเป็นผักสดหรือลวก ต้มกินกับน้ำพริก
- เนื้อไม้ของต้นอุโลก สามารถนำมาใช้งานบางอย่างได้ เช่น ใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ หรือทำฝาบ้าน เป็นต้น

คำสำคัญ : อุโลก

ที่มา : <https://medthai.com/>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-07-17

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1782&code_db=610010&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology